

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม

Problems and Obstacles in Accounting Practices Leading to Accounting System Development Guidelines for Community Enterprises in Nakhon Phanom Province

ปรางทิพย์ เสยกระโทก^{1*} วันทนาрі สุวรรณกลาง¹ ลดาวรรณ สุระนารกุล¹ ภิญญา สุขวิพัฒน์²

ปิยะรัตน์ อนงค์ไชย³ และ พงษ์ศักดิ์ ผกามาต⁴

Prangthip Soeykrathoke^{1*}, Vantanaree Suwannaklang¹, Ladawan Suranarakul¹, Pinya Sukwiphat²,
Piyarat Anongchai³, and Phongsak Phakamach⁴

¹ สาขาวิชาบัญชี วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม 48110

² สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม 48110

³ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม 48150

⁴ สาขาวิชาบริหารการศึกษาและกลยุทธ์ วิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างสรรค์นานาชาติรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์ จังหวัดนครปฐม 73170

¹ Accounting Department, That Phanom College, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom 48110

² Faculty of Business Computer, That Phanom College, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom 48110

³ Srisongkram Industrial Technology College, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom 48150

⁴ Educational Administration and Strategies, Rattanakosin International College of Creative Entrepreneurship, Rajamangala University of
Technology Rattanakosin, Nakhonphanom 73170

* Corresponding author: prangthip@npu.ac.th

Received: June 1, 2025; Revised: July 8, 2025; Accepted: July 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 201 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 25 คน จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติพรรณนาประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานประกอบด้วยค่าสถิติ F-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมาก ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความแตกต่างของคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคจากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมประกอบด้วย (1) การพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้านบัญชีและเทคโนโลยีของบุคลากร (2) การพัฒนาระบบและกระบวนการบัญชีที่เรียบง่ายและได้มาตรฐาน (3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ (4) การส่งเสริมความโปร่งใสและการควบคุมภายใน และ (5) การสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันการศึกษา

คำสำคัญ: ปัญหาและอุปสรรค การจัดทำบัญชี วิสาหกิจชุมชน นครพนม

Abstract

This research aims to: 1) study the problems and obstacles in accounting for community enterprises in Nakhon Phanom Province; 2) compare personal characteristics with opinions on the problems and obstacles of accounting in community enterprises in Nakhon Phanom Province; and 3) propose guidelines for developing an accounting system for community enterprises in Nakhon Phanom Province. A mixed-methods research was employed. The quantitative sample consisted of 201 accounting preparers from community enterprises in Nakhon Phanom Province which were obtained by multistage sampling. The qualitative sample comprised 25 experts in community enterprise accounting were purposively selected. Research instruments included questionnaires, semi-structured interviews, and focus group discussions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, as well as inferential statistics such as the F-test and one-way ANOVA, with a statistical significance level set at 0.05. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed: 1) The overall current level of problems and obstacles in accounting for community enterprises in Nakhon Phanom Province was at high level. Specifically, the aspect of knowledge and competency was at high level, while tools used in operations was at moderate level. 2) Regarding the differences between personal characteristics and opinions on problems and obstacles, hypothesis testing showed that accounting preparers in community enterprises with different ages, educational levels, fields of study, and work experience had statistically significant differences in their views on accounting problems and obstacles at the 0.05 level, which aligns with the formulated hypothesis. 3) The proposed guidelines for developing an accounting system for community enterprises in Nakhon Phanom Province included: (1) developing personnel's accounting and technological knowledge and competencies; (2) developing a simple and standardized accounting system and processes; (3) applying appropriate and accessible technology; (4) promoting transparency and internal control; and (5) obtaining support from government agencies and academic institutions.

Keywords: Problems and obstacles, Accounting, Community enterprises, Nakhon Phanom

บทนำ

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) ทั่วประเทศ รวมถึงในจังหวัดนครพนม มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น จังหวัดนครพนมมีวิสาหกิจชุมชนหลากหลายประเภท โดยส่วนใหญ่จะเน้นการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตรรวมถึงหัตถกรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลายวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพในการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่า (กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดนครพนม, 2565) ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต้องใช้วิธีการบริหารจัดการที่ต้องอาศัยวิถีทางการบริหารธุรกิจอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม หนึ่งในรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืนก็คือ งานบัญชี (Accounting) ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจการที่มีความสำคัญและเป็นส่วนงานที่สนับสนุนให้ธุรกิจหรือกิจการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นความหมายของการบัญชีในการดำเนินธุรกิจ คือ รายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและจดบันทึกไว้เป็นหมวดหมู่ตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเป็นรายการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปของตัวเงินและมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ (Ala-Heikkilä & Järvenpää, 2023) ซึ่งงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงินที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายที่มีความสนใจในกิจกรรมของกิจการและสามารถใช้เป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารในการวางแผนและควบคุมการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ธีรวิรา สุตธวิบูลย์, 2563) ระบบการจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสะท้อนภาพรวมทางการเงิน การดำเนินงาน และใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (ชมพูนุช หุ่นาค และคณะ, 2562; ปราณีทิพย์ เสยกระโทก, 2566) แต่ในความเป็นจริง วิสาหกิจชุมชนจำนวนมากในจังหวัดนครพนมยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีที่ซับซ้อนและหลากหลาย ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การขาดความรู้ทางบัญชีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี รวมถึงลักษณะเฉพาะของการดำเนินงานที่เน้นการพึ่งพาแรงงานในชุมชนและโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการมากนัก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอก การบริหารจัดการต้นทุนและผลกำไร และการวางแผนธุรกิจในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชมพูนุช หุ่นาค และคณะ (2562) ระบุว่าความมองข้ามความสำคัญของการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องและครบถ้วนอาจนำไปสู่ปัญหาด้านการบริหารจัดการทางการเงิน การขาดความน่าเชื่อถือ และที่สำคัญที่สุดคือการจำกัดโอกาสในการเติบโตและขยายกิจการของวิสาหกิจชุมชนในอนาคต

นโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี หน่วยงานภาครัฐในแต่ละส่วนช่วยกันเข้ามาดูแล และร่วมพัฒนาในแต่ละภาคส่วนโดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือ พัฒนา สนับสนุน ถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้รากฐานในการดำเนินงานของชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งกรอบแผนการพัฒนาเศรษฐกิจได้มีการส่งเสริมธุรกิจภาคส่วนชนบทให้สามารถพึ่งพาตนเองได้จึงเรียกว่า “วิสาหกิจชุมชน” (Cavite et al., 2023) ปัญหาเชิงโครงสร้างและทรัพยากรนับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการจัดทำบัญชีที่มีคุณภาพในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครพนม หลายวิสาหกิจเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ โดยมักขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเฉพาะทางด้านการบัญชีและการเงินอย่างถ่องแท้ ผู้รับผิดชอบงานบัญชีอาจเป็นสมาชิกคนใดคนหนึ่งอาสาเข้ามาทำหน้าที่โดยอาศัยความรู้พื้นฐานหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการจัดทำบัญชีตามมาตรฐานที่ถูกต้องและครบถ้วนส่งผลให้ข้อมูลทางบัญชีที่บันทึกไว้มีความคลาดเคลื่อน ไม่เป็นปัจจุบัน หรือขาดรายละเอียดที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์และตัดสินใจ (Hassan & Mouakket, 2018) ยิ่งไปกว่านั้น วิสาหกิจชุมชนจำนวนมากยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรเทคโนโลยี การลงทุนในซอฟต์แวร์บัญชีที่มีประสิทธิภาพหรือแม้แต่คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่จำเป็น อาจกลายเป็นภาระทาง

การเงินที่สูงเกินกว่ากำลังที่วิสาหกิจจะแบกรับได้ ซึ่งทำให้ยังคงต้องพึ่งพาวิธีการจัดทำบัญชีแบบดั้งเดิม เช่น การบันทึกด้วยมือในสมุดบัญชี หรือการใช้โปรแกรมสำนักงานพื้นฐานอย่าง Excel ซึ่งมีความเสี่ยงต่อความผิดพลาดสูง การสูญหายของข้อมูล และยากต่อการประมวลผลและการรายงานผลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ (Cavite et al., 2022) อุปสรรคเหล่านี้ทำให้วิสาหกิจชุมชนขาดข้อมูลทางการเงินที่น่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประเมินสถานะทางการเงินที่แท้จริง การคำนวณต้นทุนต่อหน่วย การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน และการระบุแหล่งที่มาของกำไรหรือขาดทุนได้อย่างชัดเจน ความท้าทายนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภายในเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการนำเสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อประกอบการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินภายนอก ซึ่งมักกำหนดให้วิสาหกิจต้องมีระบบบัญชีที่ได้มาตรฐานและมีความโปร่งใส (ปรังทิพย์ เสยกระโทก, 2566; Pholphirul et al., 2024)

จากปัญหาและอุปสรรคข้างต้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบบัญชีที่เหมาะสมและตอบโจทย์บริบทของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม การพัฒนาดังกล่าวควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างระบบที่ใช้งานง่าย (User-Friendly) เข้าถึงได้ (Accessible) และ เป็นมิตรกับผู้ใช้งาน (User-Friendly) โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางบัญชีที่ซับซ้อนมากนัก เพื่อให้สมาชิกหรือผู้รับผิดชอบงานบัญชีสามารถเรียนรู้และนำไปใช้งานได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ (Latif et al., 2023) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ AI เข้ามาช่วยในการบันทึกรายการบัญชีอัตโนมัติ (Alsharari & Ikem, 2023) การจำแนกประเภทรายการ การจัดทำรายงานทางการเงินเบื้องต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่าย จะเป็นกุญแจสำคัญในการลดภาระงาน ลดความผิดพลาด และเพิ่มความแม่นยำของข้อมูลบัญชี (Bassani et al., 2021) การพัฒนาระบบบัญชีไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการเงินและการบัญชี (Financial and Accounting Literacy) ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างคู่มือการใช้งานที่เข้าใจง่าย และการจัดให้มีที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง จะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนสามารถนำระบบบัญชีที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ การมีระบบบัญชีที่เข้มแข็งและโปร่งใสจะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของวิสาหกิจชุมชน เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการลงทุนและขยายกิจการ ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน (Rangsungnoen et al., 2024) อีกทั้งยังเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม” โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์รวมถึงการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวแล้วนำมาออกแบบวิธีการพัฒนาระบบบัญชีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและเกิดประโยชน์แก่ชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม

สมมติฐาน

คุณลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบบัญชี

ระบบบัญชีเป็นระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินที่เป็นเอกสารต่าง ๆ ทางด้านบัญชี รายงานทางการเงินที่เป็นหลักฐานด้านบัญชี วิธีการตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกบัญชีที่นำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน เพื่อช่วยให้กิจการสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบบัญชีที่ดีจะเป็นเครื่องช่วยผู้บริหารในการวางแผนควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยป้องกันทรัพย์สินของธุรกิจไม่ให้อยู่สูญหาย หรือถูกนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม (มนัสชัย กิริติพจญา, 2567) ส่วนการพัฒนาระบบบัญชีนำมาซึ่งประโยชน์มากมายต่อองค์กรธุรกิจ ประโยชน์หลักก็คือ ความโปร่งใสและน่าเชื่อถือทางการเงิน ซึ่งช่วยให้องค์กรธุรกิจและวิสาหกิจต่าง ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและสถาบันการเงินได้ง่ายขึ้น ระบบบัญชีที่ดีจะช่วยให้การบริหารจัดการต้นทุนและกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ ทำให้ทราบสถานะทางการเงินที่แท้จริง วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน และวางแผนธุรกิจได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น การมีข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันยังช่วยให้ ลดความผิดพลาดในการบันทึกบัญชีและประหยัดเวลาในการจัดทำรายงานต่าง ๆ โดยจะส่งผลให้การดำเนินงานทางธุรกิจทุกประเภทมีประสิทธิภาพและลดภาระงานของบุคลากร (พรสิริ สุขพ่อง และนัยนา แคล้วเครือ, 2565) ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาระบบบัญชีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จะเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการเงินให้แก่สมาชิก ทำให้องค์กรธุรกิจหรือวิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ ระบบบัญชีที่ดีจะต้องควบคู่ไปกับการควบคุมภายในที่ดี เพื่อป้องกันและรักษาทรัพย์สินของกิจการไม่ให้เกิดความเสียหายทั้งจากการนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่เหมาะสม ตลอดจนการนำไปใช้ในทางที่มิชอบ (Hariyati et al., 2019; Latif et al., 2023)

2. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2567) ระบุว่า การพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาระบบบัญชีที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลทางการเงินและพัฒนากิจการให้มีประสิทธิภาพ ในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนนั้น มีกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่ควบคุม กำกับดูแลให้วิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่มมีการจัดทำบัญชีที่เป็นมาตรฐานภายใต้โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อ พลิกฟื้นธุรกิจสถาบันเกษตรกรผ่านกลไกทางบัญชี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนและช่วยเหลือทางด้าน บัญชีแก่ วิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วยการบริการวางรูปแบบบัญชี การสอนแนะนำจัดทำบัญชีและ

งบการเงิน รวมทั้งสอนแนะการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารธุรกิจ เป็นการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนให้มีการดำเนินงานเป็นระบบ แนวทางปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินการบัญชีรวมถึงระบบบัญชีของกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ดังนี้

1) การมอบหมายหน้าที่ด้านการเงินการบัญชีกลุ่มผู้ผลิตควรมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบงานด้านการเงิน 1 คน และงานด้านบัญชี 1 คน เพื่อเป็นการควบคุมภายในด้านการเงินการบัญชีที่ดี

2) การจัดทำเอกสารการรับเงินทุกครั้งในกลุ่มผู้ผลิตได้รับเงินไม่ว่าจะเป็นการรับเงินรายการใด ๆ ต้องจัดทำเอกสารการรับเงิน คือ ใบเสร็จรับเงินของกลุ่ม และให้ผู้รับเงินลงลายมือชื่อรับเงินด้วยทุกครั้ง สำหรับการใช้ออกเอกสารการรับเงินให้เรียงตามลำดับเลขที่และใช้ต่อเนื่องจนกว่าจะหมดเล่มนั้น ๆ จึงจะขึ้นเล่มใหม่ต่อไป

3) การจัดทำเอกสารการจ่ายเงินการจ่ายเงินทุกครั้ง กลุ่มต้องขอรับใบเสร็จรับเงินจากผู้ขาย หรือในกรณีผู้รับเงินไม่มีใบเสร็จรับเงิน เช่น การจ่ายค่าพาหนะ ให้ผู้รับเงินจัดทำใบเบิกเงินของกลุ่ม โดยระบุรายละเอียดการจ่ายเงิน พร้อมทั้งให้ผู้รับเงินและจ่ายเงินลงลายมือชื่อรับเงินในใบเบิกเงินด้วย

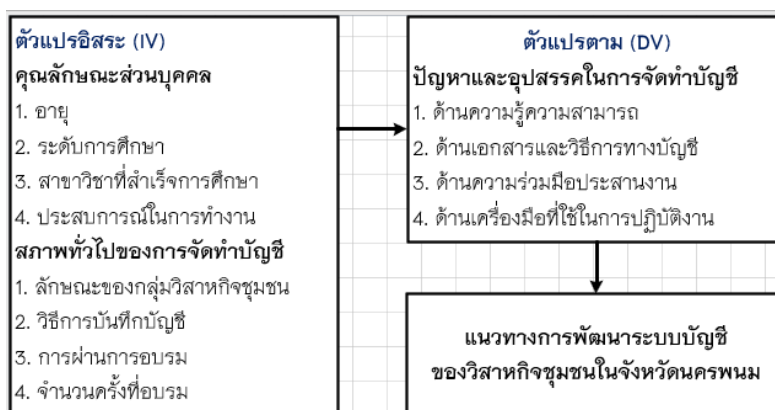
4) กลุ่มผู้ผลิต ต้องจัดทำบัญชีทุกวันที่มีรายการรับเงิน-จ่ายเงินทุกวันที่มีการรับเงิน จ่ายเงินเกิดขึ้น กลุ่มต้องนำข้อมูลจากเอกสารการรับ-จ่ายเงิน มาบันทึกไว้ในสมุดบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วน

5) การเก็บรักษาเงิน เอกสารการรับ-จ่ายเงิน และสมุดบัญชี ได้แก่ (1) กลุ่มควรเก็บรักษาเงินสดไว้เพียงพอเท่าที่จำเป็นต้องใช้จ่าย ส่วนที่เกินความต้องการควรนำฝากธนาคาร (2) การเก็บรักษาควรมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบและเก็บรักษาไว้ในที่มั่นคง ปลอดภัย (3) สมุดคู่บัญชีเงินฝากธนาคาร และสมุดบัญชี ต้องเก็บรักษาไว้ในที่มั่นคง ปลอดภัย และ (4) เอกสารการรับ-จ่ายเงิน ต้องเข้าแฟ้มไว้ โดยจัดเรียงตามลำดับ วันที่ เดือน พ.ศ. เพื่อสะดวกในการค้นหาและตรวจสอบ

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาระบบบัญชี

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ระบุว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ซึ่งจากรายงานการวิจัยสองเรื่อง ของ ชลกกก โฆษิตคณิน และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครปฐม” และ ชีรวรา สุทัศน์วิบูลย์ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ต่างก็พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่จบสาขาวิชาการบริหารมีปัญห และอุปสรรคในการจัดทำบัญชีในด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีและด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ที่จบสาขาวิชาการบัญชี นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของ ชลดา เหมะธูลิน และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสาน ในจังหวัดอุดรธานี” พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานส่งผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนงานวิจัยของ ชมพูนุช หุ่นนาค และคณะ (2562) ก็ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” โดยพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนต้องทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงรอบด้านก่อนที่จะมากำหนดเป็นรูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมในลำดับถัดไป ซึ่งผลการวิจัยที่ผ่านมาสามารถนำมาใช้กำหนดทิศทางของการวิจัยในครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ผู้วิจัยนำมาออกแบบกระบวนการวิธีการวิจัยโดยกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม แสดงดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Populations)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม จำนวน 843 คน ซึ่งเป็นข้อมูลจากกลุ่มทะเบียนและสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2567

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistate Sampling Scheme) (ธานีรินทร์ คิลป์จารุ, 2563) ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยแบ่งวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) วิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 236 คน (2) วิสาหกิจชุมชนด้านหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา จำนวน 217 คน (3) วิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกษตร จำนวน 204 คน และ (4) วิสาหกิจชุมชนด้านบริการและอื่น ๆ จำนวน 186 คน

ขั้นที่ 2 เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้ จำนวน 201 คน ตามจำนวนบุคลากรในขั้นที่ 1 เพื่อให้ได้ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัวอย่างโดยเท่าเทียมกัน

ขั้นที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก (Lottery Method) แล้วทำการแจกแบบสอบถามตามวิสาหกิจชุมชนที่จับสลากได้จนครบตามจำนวนที่คำนวณไว้ในขั้นที่ 2 และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 201 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 25 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ได้แก่ (1) นักบัญชีชำนาญการจากภาครัฐและเอกชน (2) นักบัญชีที่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีภาครัฐและเอกชน อย่างน้อย 3 ปี และ (3) นักบัญชีที่ประสบความสำเร็จและมีรางวัลคุณภาพเชิงประจักษ์ในการพัฒนาองค์กรธุรกิจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม ได้แก่ ลักษณะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิธีการบันทึกบัญชี การผ่านการฝึกอบรมการจัดทำบัญชี และจำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ด้านความร่วมมือประสานงาน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการมาจากแบบสอบถามในงานวิจัยของชลกนก โขจิตตฉิน และคณะ (2560) และลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้ค่าของน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ได้ดังนี้

ระดับความสำคัญ	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Guide) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Guide) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาโดยการศึกษางานวิจัยของ รุ่งลักษณ์ ดีแจ่ม และ เจน จันทรสุภาเสน (2560), ชมพูนุช หุ่นมาค และคณะ (2562), ไฮดา สุตินปริดา (2563) ปรางทิพย์ เสยกระโทก (2566) และ Latif et al. (2023) ซึ่งคณะผู้วิจัยกำหนดแนวทางเบื้องต้นของการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยไว้ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้านบัญชีและเทคโนโลยีของบุคลากร (2) การพัฒนาระบบและกระบวนการบัญชีที่เรียบง่ายและได้มาตรฐาน (3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ (4) การส่งเสริมความโปร่งใสและการควบคุมภายใน และ (5) การสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันการศึกษา

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร วรรณกรรม รายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

2) คณะผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบตรวจเช็ครายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้ศึกษาค้นคว้ากำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับตามวิธีของ Likert

3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content) และความชัดเจนทางภาษาและการใช้ถ้อยคำ (Wording)

4) คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมได้ทั้งหมดจำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2567 ส่วนเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยนัคลัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์

4. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยที่ (1) การหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือการวิจัย จำนวน 3 คน พิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .5 ขึ้นไป ได้ค่า IOC เท่ากับ .894 และ (2) การหาความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน และนำมาหาความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาครอนบาคมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .918 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมทางสถิติในวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ค่าสถิติพื้นฐานใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าตัวเลขที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง มาก ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง น้อย และ ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) เพื่อกำหนดหัวข้อ/กลุ่มหัวข้อและแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสารของการวิจัยโดยใช้วิธีการบอกแนวทางและพรรณนาความ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์และสนทนากลุ่มสรุปในลักษณะเชิงเนื้อหาเชิงอุปนัย (Content Analysis) เพื่อหาแนวทางที่สอดคล้องกับผลที่ได้จากแบบสอบถามโดยการแยกประเภท จัดหมวดหมู่เป็น 5 หมวด และทำดัชนีข้อมูล (Indexing) อธิบายและวิเคราะห์ความหมายข้อมูลที่ค้นพบในลักษณะโครงสร้าง (Structure Feature) แปลความหมายของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การเรียบเรียงข้อมูลใหม่เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์และสรุปข้อค้นพบเพื่อระบุแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมที่แสดงถึงความหมายและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำหนดในการศึกษาวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องอีกครั้งเพื่อนำไปสู่การสรุปและอภิปรายผลในขั้นตอนสุดท้าย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม” สามารถแสดงผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยสามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 46–55 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 78.10 สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่สาขาวิชาการบัญชี การจัดการ และบริหารธุรกิจ) จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 78.60 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 6–10 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มการผลิตพืช และการผลิตปศุสัตว์ จำนวนกลุ่มละ 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 ใช้วิธีการบันทึกบัญชีด้วยมือ จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 และผู้จัดทำบัญชีส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรม จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 74.60

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน (n=201)

รายการปัญหาและอุปสรรค	$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
1. ด้านความรู้ความสามารถ	4.08	0.41	มาก
2. ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี	3.93	0.69	มาก
3. ด้านความร่วมมือประสานงาน	3.30	0.34	ปานกลาง
4. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	3.17	0.24	ปานกลาง
รวม	3.62	0.30	มาก

จากตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{x} = 4.08$) และด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ($\bar{x} = 3.93$) และมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ดังนี้ ด้านความร่วมมือประสานงาน ($\bar{x} = 3.30$) และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.17$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยมีดังนี้

จากสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังตารางที่ 2-5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามอายุ (n=201)

อายุ	df	SS	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	3	5.10	1.70	6.54	0.00*
ภายในกลุ่ม	197	51.19	0.26		
รวม	200	56.29			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม จำแนกตามอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามระดับการศึกษา (n=201)

ระดับการศึกษา	df	SS	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	2	23.77	0.50	6.54	0.00*
ภายในกลุ่ม	198	33.02	0.08		
รวม	200	56.79			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา (n=201)

สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา	df	SS	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	3	6.12	2.04	8.02	0.00*
ภายในกลุ่ม	197	50.17	0.26		
รวม	200	59.29			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (n=201)

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	df	SS	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	3	12.21	4.07		
ภายในกลุ่ม	197	44.08	0.22	18.19	0.00*
รวม	200	56.29			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ แสดงดังตารางที่ 6-9 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความแตกต่างปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามอายุเป็นรายคู่

อายุ	$\bar{x}$	ไม่เกิน 25 ปี	26 – 35 ปี	36 – 45 ปี	46 – 55 ปี	56 ปีขึ้นไป
		2.76	2.43	2.72	2.86	2.65
ไม่เกิน 25 ปี	2.76	–	0.18	0.69	0.36	0.21
26 – 35 ปี	2.43		–	0.18	0.51	0.17
36 – 45 ปี	2.72			–	0.34*	0.47
46 – 55 ปี	2.86				–	0.13
56 ปีขึ้นไป	2.65					–

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 การทดสอบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มอายุ 46-55 ปี มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีมากกว่ากลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี กลุ่มอายุ 26-35 ปี และกลุ่มอายุ 36-45 ปี

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		2.81	2.03	3.96
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2.81	–	0.77*	1.16*
ปริญญาตรี	2.03		–	0.06
สูงกว่าปริญญาตรี	3.96			–

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 การทดสอบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่สาขาวิชาการบัญชี การจัดการ และบริหารธุรกิจ)

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความแตกต่างปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาเป็นรายคู่

สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา	$\bar{x}$	การบัญชี	การจัดการ	บริหารธุรกิจ	อื่น ๆ
		3.07	3.24	2.95	2.56
การบัญชี	3.07	–	0.17	0.10	0.49
การจัดการ	3.24		–	0.28	0.67
บริหารธุรกิจ	2.95			–	0.39*
อื่น ๆ	2.56				–

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 การทดสอบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่สาขาวิชาการบัญชี การจัดการ และบริหารธุรกิจ) มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีมากกว่า กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาการบัญชีและสาขาวิชาการจัดการ

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เป็นรายคู่

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	ต่ำกว่า 5 ปี	6 – 10 ปี	11 – 15 ปี	มากกว่า 15 ปี
ปฏิบัติงาน		2.90	2.45	2.31	3.00
ต่ำกว่า 5 ปี	2.90	–	0.44*	0.21	0.10
6 – 10 ปี	2.45		–	0.14	0.54
11 – 15 ปี	2.31			–	0.69
มากกว่า 15 ปี	3.00				–

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 การทดสอบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 5 ปี มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีมากกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี

3. แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม

ผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 25 คน ปรากฏผลที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมโดยพบว่า การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุมในหลายมิติ โดยคำนึงถึงบริบทเฉพาะของวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และความพร้อมทางเทคโนโลยี แนวทางหลัก 5 ด้านที่สามารถนำมาปรับใช้ได้มีดังนี้

1. การพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้านบัญชีและเทคโนโลยีของบุคลากร (Human Capital & Digital Competency Development) หมายถึง หัวใจสำคัญของการพัฒนาระบบบัญชีคือบุคลากรที่รับผิดชอบ การอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) อบรมเชิงปฏิบัติการ (Hands-on Training) โดยการจัดหลักสูตรอบรมที่เน้นการลงมือทำจริงเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีพื้นฐาน การจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี การจำแนกประเภทรายรับ-รายจ่าย การทำทะเบียนคุมสินทรัพย์ และการจัดทำรายงานทางการเงินอย่างง่าย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนโดยตรง

2) การเสริมสร้างความเข้าใจในหลักการบัญชีเบื้องต้น โดยการสอนหลักการบัญชีที่สำคัญ เช่น หลักการบันทึกบัญชีคู่ที่เข้าใจง่าย ความแตกต่างระหว่างเงินสดและกำไร รวมถึงความสำคัญของข้อมูลบัญชีในการตัดสินใจทางธุรกิจ

3) การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยการอบรมการใช้งานโปรแกรมประมวลผลคำและตารางคำนวณเบื้องต้น (เช่น Microsoft Word, Excel) รวมถึงการใช้แอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์บัญชีสำเร็จรูปที่เหมาะสมและไม่ซับซ้อน

4) การสร้างเครือข่ายที่เลี้ยง (Mentorship Network): จัดให้มีนักบัญชีอาสา นักศึกษาบัญชี หรือผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขปัญหาการจัดทำบัญชีให้กับวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาระบบและกระบวนการบัญชีที่เรียบง่ายและได้มาตรฐาน (Simplified & Standardized Accounting System) หมายถึง การออกแบบระบบบัญชีที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความเรียบง่ายแต่ได้มาตรฐานขั้นต่ำที่จำเป็นโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ออกแบบผังบัญชีที่กระชับและเข้าใจง่าย โดยการกำหนดหมวดหมู่บัญชีที่จำเป็นและไม่ซับซ้อนเกินไป เพื่อให้สมาชิกสามารถจำแนกรายการได้อย่างถูกต้อง

2) กำหนดกระบวนการจัดทำเอกสารและบันทึกบัญชีที่เป็นระบบ โดยจัดทำคู่มือหรือผังงาน (Flowchart) ที่ชัดเจนสำหรับทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับเงิน การจ่ายเงิน การซื้อ การขาย การเก็บรวบรวมเอกสาร การบันทึกรายการ และการจัดเก็บเอกสาร

3) พัฒนาแบบฟอร์มและสมุดบัญชีมาตรฐาน โดยจัดทำตัวอย่างแบบฟอร์มใบสำคัญรับ-จ่าย, ใบเสร็จรับเงิน, ทะเบียนสินค้า, สมุดเงินสดรับ-จ่าย ที่เข้าใจง่าย และสามารถใช้ได้จริงในบริบทของวิสาหกิจชุมชน

4) เน้นการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายเป็นหลัก: สำหรับวิสาหกิจขนาดเล็กมาก ควรเริ่มต้นด้วยการจัดทำบัญชีเงินสดรับ-จ่ายให้ถูกต้องครบถ้วนก่อน จากนั้นจึงค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การบันทึกบัญชีแบบเกณฑ์คงค้างเมื่อวิสาหกิจเติบโตขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ (Accessible & Appropriate Technology Adoption) หมายถึง การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะช่วยลดภาระงานและเพิ่มความแม่นยำในการจัดทำบัญชี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ซอฟต์แวร์บัญชีบนระบบคลาวด์ (Cloud-based Accounting Software) โดยพิจารณาใช้ซอฟต์แวร์บัญชีสำเร็จรูปที่ใช้งานง่าย มีค่าใช้จ่ายไม่สูง และสามารถเข้าถึงได้ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น FlowAccount, SME MOVE หรือโปรแกรมบัญชีอื่น ๆ ที่ออกแบบมาสำหรับ SMEs และวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะ เพื่อลดความจำเป็นในการลงทุนด้านฮาร์ดแวร์และเซิร์ฟเวอร์

2) แอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน หากมีแอปพลิเคชันบัญชีที่ใช้งานง่ายบนสมาร์ทโฟน จะช่วยให้สมาชิกสามารถบันทึกรายการได้ทันที ณ จุดเกิดเหตุ

3) การใช้โปรแกรมสำนักงานพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ หากยังไม่พร้อมใช้ซอฟต์แวร์เฉพาะทาง ควรมีการอบรมการใช้ Microsoft Excel หรือ Google Sheets ในการบันทึกรายการบัญชี ตารางควบคุมสินค้าคงคลัง และการคำนวณเบื้องต้นอย่างมีประสิทธิภาพและลดความผิดพลาด

4) การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ (Hardware Support) โดยอาจพิจารณาการสนับสนุนด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสำหรับวิสาหกิจที่ขาดแคลน เพื่อให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้

4. การส่งเสริมความโปร่งใสและการควบคุมภายใน (Promoting Transparency & Internal Control) หมายถึง ระบบบัญชีที่ดีควรส่งเสริมความโปร่งใสและมีกลไกควบคุมภายในเพื่อป้องกันการทุจริตและข้อผิดพลาด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน โดยการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการบัญชีให้ชัดเจน

2) ส่งเสริมการตรวจสอบถ่วงดุล โดยอาจมีการแยกหน้าที่ผู้รับเงินกับผู้บันทึกบัญชี หรือมีการตรวจสอบรายงานโดยคณะกรรมการวิสาหกิจ

3) จัดทำรายงานทางการเงินเพื่อสมาชิก โดยจัดทำรายงานสรุปรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน และสถานะทางการเงินอย่างสม่ำเสมอในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และนำเสนอต่อที่ประชุมสมาชิกเพื่อความโปร่งใส

4) ส่งเสริมวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ โดยการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องและโปร่งใสในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับวิสาหกิจ

5. การสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันการศึกษา (Government & Academic Support) หมายถึง การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสนับสนุนด้านเงินทุน โดยการจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการพัฒนาและติดตั้งระบบบัญชี รวมถึงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการอบรมบุคลากร

2) การพัฒนานโยบายที่เอื้ออำนวย โดยกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมที่กระตุ้นให้วิสาหกิจชุมชนจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ เช่น การเชื่อมโยงกับการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ

3) บทบาทของสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยในจังหวัดนครพนมสามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวิจัยและพัฒนาระบบบัญชีต้นแบบที่เหมาะสม การจัดอบรมให้ความรู้ และส่งนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจ

4) การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ที่วิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงคู่มือ ตัวอย่าง แบบฟอร์ม และมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขอคำปรึกษา

การดำเนินงานตามแนวทางทั้ง 5 ด้านนี้อย่างบูรณาการ จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมสามารถพัฒนาระบบบัญชีที่เข้มแข็ง โปร่งใส และน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจให้เติบโตอย่างมั่นคง ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว

อภิปรายและสรุปผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม” สามารถผลการวิจัยมาสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประกอบด้วย มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความรู้ความสามารถ และ (2) ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี และมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความร่วมมือประสานงาน และ (2) เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานตามลำดับ

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีในลำดับมาก คือ ด้านความรู้ความสามารถ ในประเด็นเรื่องความสามารถในการจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง และด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ในประเด็นการบันทึกบัญชีได้อย่างถูกต้อง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมยังต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีเพิ่มขึ้น อีกทั้งต้องมีการฝึกประสบการณ์จากผู้ชำนาญการและใช้เทคโนโลยีในการจัดทำให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรวรา สุตธัญญ์ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” พบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาทุกด้านแตกต่างกันผู้จัดทำบัญชีที่จบสาขาวิชาบริหารมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีในด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีมากกว่าผู้ที่จบสาขาวิชาการบัญชี

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีวิชาหิขชุมชนในจังหวัดนครพนม จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิชาหิขชุมชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากระดับการศึกษา รายได้ รวมถึงประสบการณ์ล้วนส่งผลต่อการจัดทำบัญชีให้มีความถูกต้อง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลดา เหมะธูลิน และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิชาหิขชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสาน ในจังหวัดอุดรธานี” พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานส่งผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ด้วยเช่นกัน ส่วนในประเด็นเรื่องสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษานั้น ชลกนก ไชยิตตณิน และคณะ (2560) ได้ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิชาหิขชุมชน จังหวัดนครปฐม” พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีสาขาวิชาต่างกันมีประเด็นปัญหาที่ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิชาหิขชุมชนในจังหวัดนครพนม ประกอบด้วย (1) การพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้านบัญชีและเทคโนโลยีของบุคลากร (2) การพัฒนาระบบและกระบวนการบัญชีที่เรียบง่ายและได้มาตรฐาน (3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ (4) การส่งเสริมความโปร่งใสและการควบคุมภายใน และ (5) การสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันการศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวนำและตามด้วยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพสามารถนำมากำหนดเป็นประเด็นแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนจนนำไปสู่การค้นหาคำตอบของการวิจัย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุช หุ่นาค และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิชาหิขชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” โดยพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิชาหิขชุมชนต้องทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงรอบด้านก่อนที่จะมากำหนดเป็นรูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมในลำดับถัดไป โดยอาจกำหนดมาตรการและส่วนสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมกับบริบทวิชาหิขชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwarteng and Aveh (2018); Hariyati et al., (2019) และ Bassani et al., (2021) ที่ระบุถึงแนวทางในการจัดทำระบบบัญชีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถและเทคโนโลยีของบุคลากรก่อนเป็นลำดับแรก อีกทั้งควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมและเข้าถึงได้เพื่อลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน และประการสำคัญควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันการศึกษาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดทำระบบบัญชีมีความถูกต้องและโปร่งใสมากยิ่งขึ้นในลำดับถัดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความรู้ความสามารถของนักบัญชีของวิชาหิขชุมชนยังขาดความรู้และทักษะในการจัดทำบัญชี ดังนั้นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงของกลุ่มวิชาหิขชุมชน ควรเข้าไปมีบทบาทในการอบรมให้ความรู้ทางด้านบัญชี ด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หรือการส่งเสริมการตลาด เพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐ โดยอาจมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถหรือทักษะสมัยใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มวิชาหิขชุมชนของจังหวัดนครพนม

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน ดังนั้นควรมีการสนับสนุนผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครพนมให้มีความรู้และทักษะในการจัดทำบัญชีในรูปแบบของการจัดอบรมแบบออนไลน์/ออนไซต์ เพื่อให้การจัดทำบัญชีมีความถูกต้อง และมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

1.3 จากผลการวิจัยที่ค้นพบแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ดังนั้น ในทางปฏิบัติควรนำไปใช้ในการกำหนดรูปแบบหรือกลไกที่จะนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีในทางปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยกลไกทั้งจากภาครัฐและเอกชนรวมถึงสถาบันการศึกษา เช่น การจัดโครงการฝึกอบรม หรือการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ในด้านการจัดทำบัญชี เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพโดยอาศัยเทคโนโลยีเอไอในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการทางบัญชี เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจชุมชนและการเปิดเสรีทางการค้าในประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีภาครัฐให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดนครพนม. (2565). **ข้อมูลธุรกิจเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนครพนม**.

สืบค้น 18 เมษายน 2568. จาก <https://www.dbd.go.th/index.php>.

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2567). **สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจัด**

ทะเบียนแล้ว. สืบค้น 25 เมษายน 2567. จาก <http://www.sceb.doe.go.th/Documents/STC/310367.pdf>.

ชมพูนุช หุ่นาค, สมพร เฟื่องจันทร์ และ ปภาวดี มนตรีวัต. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**, 9(1), 85–97.

ชลชนก โฆษิตคณิน, ชนิดาภา ดีสุขอนันต์ และ วรเทพ ตรีวิจิตร. (2560). ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการ

จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครปฐม. **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 10(3), 2138–2151.

ชลดา เหมะธูลิน, นฤมล ชินวงศ์ และ ยุทธนา จันทร์ปิติ. (2561). ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิต

ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสาน ในจังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย**, 8(1), 51–57

ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. กรุงเทพฯ: ปิสิกเนสอาร์ แอนด์ดี.

ธีรวัรา สุตันทวิบูลย์. (2563). ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัด

ราชบุรี. **วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**, 5(2), 48–60.

มนัสชัย กิรติผจญ. (2567). **ระบบบัญชี**. นนทบุรี: เอ็มพันธ์.

- ปรางทิพย์ เสยกระโทก. (2566). คุณสมบัตินักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**, 16(2), 62–85.
- พรลิริ สุขพ่อง และนัยนา แคล้วเครือ. (2565). สมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**, 11(1), 146–156.
- รุ่งลักษณ์ ดีแจ่ม และ เจน จันทรสุภาเสน. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การแปรรูปผลิตภัณฑ์มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์. **รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17** (2152–2158). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม.
- ไฮดา สุนิตปริดา. (2563). ปัญหาและอุปสรรคของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส. **การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11**. (1735–1745). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Ala-Heikkilä, V., & Järvenpää, M. (2023). Management accountants' image, role and identity: employer branding and identity conflict. **Qualitative Research in Accounting & Management**, 20(3), 337–371.
- Alsharari, N.M., & Ikem, F. (2023). Digital accounting systems and information technology in the public sector: mutual interaction. **Journal of Systems and Information Technology**, 25(1), 53–73.
- Bassani, G., Pfister, J.A. & Cattaneo, C. (2021). Management accounting change as an amplifier of a leadership dispute: an ethnography of convergent and divergent leader–follower relations. **Accounting, Auditing & Accountability Journal**, 34(9), 104–134.
- Cavite, H.J.M., Kerdsriserm, C., & Suwanmaneepong, S. (2023). Strategic guidelines for community enterprise development: a case in rural Thailand. **Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy**, 17(2), 284–304.
- Cavite, H.J., Mankeb, P., & Suwanmaneepong, S. (2022). Community enterprise consumers' intention to purchase organic rice in Thailand: the moderating role of product traceability knowledge. **British Food Journal**, 124(4), 1124–1148.
- Hariyati, H., Tjahjadi, B., & Soewarno, N. (2019). The mediating effect of intellectual capital, management accounting information systems, internal process performance, and customer performance. **International Journal of Productivity and Performance Management**, 68(7), 1250–1271.
- Hassan, M.K., & Mouakket, S. (2018). Power, trust and control: The interaction of political behaviours in accounting–based ERP system implementation processes. **Journal of Accounting in Emerging Economies**, 8(4), 476–494.
- Kwarteng, A., & Aveh, F. (2018). Empirical examination of organizational culture on accounting information system and corporate performance: Evidence from a developing country perspective. **Meditari Accountancy Research**, 26(4), 675–698.

- Latif, S., Izani Mohd Salleh, S., Abd. Ghani, M., & Ahmad, B. (2023). Management accounting systems and economic sustainability: a qualitative inquiry of SMEs in Pakistan. **Asian Review of Accounting**, **31**(3), 367–386.
- Pholphirul, P., Kwanyou, A., Rukumnuaykit, P., Charoenrat, T., & Srijamdee, K. (2024). Social network analysis and network centrality in community enterprises: evidence from One Tambon One Product entrepreneurship program in border Thailand. **Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies**, **16**(4), 1118–1143.
- Rangsunгноen, G., Sroyetch, S., & Caldicott, R.W. (2024). Extending the Baldrige excellence model for managing community-based social enterprise. **Social Enterprise Journal**, **20**(1), 1–31.